

Szász Endre

Akárcsak *Barcsay Jenő*, *Borsos Miklós* vagy a két *Szervátiusz*, Szász Endre is Erdélyből jött. Régi székely familiából való orvos fiaként Csíkszeredán született 1927-ben. De a csíki havasokon kívül a lankás Dunántúlhoz is kötődik, mivel anyja egy eredetileg csallóközi, később Kaposvárra áttelepült iparos család leszármazottja.

Szász Endrének már zsenge ifjúságától kezdve egyetlen szenvedélye a rajzolás. S ez a vonzalom annyira elhatalmasodik rajta, hogy Kolozsvárt elkezdett, majd más városokban folytatott középiskolai tanulmányait is elhanyagolja. Végül Marosvásárhelyt sikerül érettségi vizsgát tennie. 1946-ban Budapestre kerül, és itt felveszik a Képzőművészeti Főiskolára. *Szőnyi István* tanítványa lesz. Sokra tartja mesterének posztimpreszionista festményeit, de nem kíván utánzója lenni. Harmadéves korában kimarad a főiskoláról. Pályája elején — szerintünk — nemzedékének legjobb grafikusaihoz hasonlóan reá is legerősebben *Szalay Lajos* rajzai hatottak.

Először könyvillusztrációi hoznak számára komoly, számottevő sikert. 1956-tól kezdve mind több megbízást kap, mert még képtelenül rövid határidőkre is mindig megbízhatóan szállítja a vállalt munkát, és rendkívül magas színvonalon, páratlan karakterizáló erővel oldja meg feladatait. Rajzait ott találjuk *Ady*, *Arany János*, *Balassi Bálint*, *Dsida Jenő*, *Móricz Zsigmond*, *Szabó Lőrinc*, *Tamási Áron*, *Weöres Sándor*, *Ion Creangă*, *Csehov*, *Dosztojevszkij*, *Flaubert*, *Goethe*, *Gorkij*, *Heine*, *Lermontov*, *Jack London*, *Romain Rolland*, *Shakespeare*, *Solohov*, *Tolsztoj* és *Franz Werfel* hazai kiadású könyveiben, hogy csak néhányat említsék az irodalmi nagyságok közül, akiknek a műveit illusztrálta. Különleges értéket képvisel Szász Endrének az a 133 finom rajzú, bölcs nyugalmat sugalló rézkarca, ame-

lyeket *Omar Khajjám*nak *Hegy* Endre fordításában megjelent négysoros verseihez, a rubáikhoz készített.

Illusztrációit négy külföldi könyvkiállításon (Lipcsében kétszer, azonkívül Londonban és Brémában) aranyéremmel tüntették ki. Itthon 1967-ben megkapta a Munkácsy-díjat.

Külön fejezetet alkotnak munkásságában szürrealista ihletésű, hol démoni, hol groteszk figurákat ábrázoló festményei. Különös álmyszerű látomások jelennek meg ezeken a szuggesztív erejű képeken.

Egy külföldi képkereskedő biztatására 1970-ben kiment Kanadába. Torontóban rendezett első kiállítását messze visszhangzó siker kísérte. Azóta mintegy száz tárlaton mutatta be műveit, s közülük a legfontosabbakat olyan városokban, mint Montreal, Ottawa, Mexico City, Helsinki, Párizs, Tokió, New Orleans, San Francisco és Los Angeles.

A művészek a századok során megszámlálhatatlanul sok képet festettek nedves vakolatú falra, kemény fatáblára, erős szövésű vászonra, s most Szász Endre a porcelánban új, időtálló, nemes anyagot talált arra a célra, hogy táblaképeket fessen reá. Újdonság ez nemcsak saját életművében, hanem a magyar művészettörténetben is. Öt esztendő óta folytatja kísérleteit — helyi szakértők közreműködésével — a Hollóházi Porcelángyárban. Az eredmény: meghökkentően szép alkotások egész sora. Elsősorban a budavári Hilton szállóban és a győri új színházépületben látható falképeire gondolunk, de idesoroljuk vázáit és tányérait is.

Amint ő maga vallja, még kolozsvári diák korában *Kós Károly* hatása alá került; tőle tanulta meg: „ha értékes életet akar élni, akkor közösségi célt kell szolgálnia”. Talán ezt teszi most Hollóházán, a porcelángyári Szász-stúdióban.

Kéki Béla